

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Terzake van drs. J. W. Foppen over het NIPO
Stapel, J.

Citation

Stapel, J. (1977). Terzake van drs. J. W. Foppen over het NIPO. *Acta Politica*, 12: 1977(2), 246-250.
Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3451767>

Version: Publisher's Version
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3451767>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Onderzoek

Terzake van drs. J. W. Foppen over het NIPO

door J. Stapel

In het januari-nummer wijdt J. W. Foppen 28 pagina's aan wat hij belijft te noemen: 'kwade opzet en/of knullige onkunde' (toe maar). Van die 28 gaan er tien over de NIPO-'steekproef' (tussen aanhalingstekens) en over NIPO-vraagstelling.

Het zou vriendelijk zijn geweest als ons in dat januari-nummer gelegenheid tot een enkele kanttekening zou zijn geboden. Ook drie maanden later is beperkte feitelijke aanvulling op enige uitlatingen van Drs. Foppen wel nuttig.

Anders dan Foppen beweert (15e regel blz. 116 januari-nummer) is de wekelijkse NIPO-steekproef (aanhalingstekens hoeven niet) er niet een uit een populatie van *gezinnen* maar van woningen. (En het NIPO is een van de weinige onderzoeksinstellingen die zich de moeite en kosten getroost om steeds met up-to-date woningregistermateriaal te werken).

Het NIPO is niet uitsluitend geïnteresseerd in 'economisch in de melk brokkelen' (18e regel). Ook bv. in leesgewoonten (media-onderzoek), prijsverwachting (conjunctuur-onderzoek) gevolgen van kleine en grote misdrijven (criminaliteits-onderzoek) enz.

Anders dan Foppen beweert (laatste zin blz. 116) zijn de te ondervragen personen vooraf precies bepaald voor elk onderdeel van het interview met — zo die er zijn — verschillende personen in de bezochte woning.

Wie vindt het NIPO nu in die geografisch aselechte woningen? Het wordt nauwkeurig geregistreerd en elk kwartaal geanalyseerd.

In meer dan 10 % der bezochte woningeenheden alleenwonende mannen of vrouwen. (Dan is er trouwens geen enkel probleem met de persoonskeuze, ze zijn als regel ook boven de 17 jaar.) In bijna 30 % der woningen echtparen zonder kinderen (niet meer thuis of kinderloos). Voor praten met één kiezer per woning laat de eenvoudige instructie 'zich makkelijk raden' om Foppen nog eens te citeren.

De stemgerechtigde persoonskeuze is al even gemakkelijk in de ca. 45 % woningen, waarin wel kinderen, maar geen kinderen boven 17 jaar deel van het gezin uitmaken.

Er resteren circa 15 op elke 100 woningen waar ook een of meer stemgerech-

Onderzoek

tigde kinderen (of andere inwonenden) thuis horen maar niet altijd thuis zijn. Ten aanzien van kiezersonderzoek zouden herbezoeken hier het nuttigst zijn. In NIPO-*ad hoc* onderzoek worden die als regel toegepast. In de NIPO-weekpeiling-interviews niet omdat de meerderheid der verzamelde gegevens ook wekelijks en binnen zeer korte tijd gerapporteerd moet worden. De gebruikers kennen uiteraard deze beperkingen maar prefereren snelle rapportering boven (althans in theorie) grotere nauwkeurigheid.

(Op veel gebieden blijken respondenten die 's maandags niet maar b.v. op woensdag wel interviewbaar zijn overigens niet van anderen te verschillen.)

De aselechte clusters van steeds drie woningen (bezocht door ca. 360 NIPO-interviewers) vinden voor meer dan 80 % plaats in 'self selective' gemeenten, want dat zijn alle gemeenten boven 10.000 inwoners. In alle gemeenten boven 100.000 inwoners zijn zelfs de wijken (samen voor deze groep: 117) 'self selective'.

Een kiesregister-steekproef zou voor het politieke vragendeel van het continue NIPO-onderzoek te preferen zijn. In Nederland bestaat er — anders dan b.v. in Engeland — geen openbaar kiesregister. Het wordt per gemeente tegen de verkiezingen aangemaakt uit de persoonsregisters.

Trekken uit de personen-registers is, zoals Foppen zelf opmerkt (18e regel, pagina 114), in menige gemeente niet toegestaan. Ook t.b.v. het Nationaal Kiezers Onderzoek moest en 'moet men vaak zijn toevlucht nemen tot' enz. gaat Foppen daar dan ook zelf verder.

NIPO's woningensteekproef leidt dan ook tot een verwant personenbestand waarvan — voor het betreffende doel — personen onder 18 jaar niet geïnterviewd worden. (Evenmin als Turken, Grieken, Spanjaarden, Marokkanen enz. die óók in aselechte woningsteekproeven worden aangetroffen).

In instituten, kazernes, bejaardentehuizen enz. komen we niet. Ook niet — het zij volledigheidshalve vermeld — in woonwagens en op woon- en binnenvaartschepen. Die kiezers (en consumenten) ontbreken. Dat is jammer, maar het zijn er niet zo erg veel.

De door o.m. Maurice de Hond gebruikte steekproeven zijn geen volmaakte steekproeven uit alle Nederlandse kiezers.

In vergelijking met speciaal opgezet ad hoc-onderzoek staan zij zonder twijfel verder af van het ideaal dat ook door Nationaal Kiezers Onderzoek onvolledig bereikt wordt. Maar 'iets heel anders' (Foppen op blz. 118/g) is het nu ook weer niet.

Herwegen wordt uiteraard waar en wanneer wenselijk toegepast. Dat is (zie Foppen op blz. 124) een legitieme procedure.

De vraagstelling

De twee vragen waarop o.m. week-rapportering aan politieke partijen en (tot en met mei 1977) de analyses van Maurice de Hond gebaseerd zijn, werden door Foppen weergegeven (blz. 118/119).

Sinds het CDA bestaat, is de voorcodering op de vragenlijst intussen als volgt m.b.t. de *vandaag*-stenvraag:

- (a) 1 PvdA
 2 VVD
 3 CDA (Hier ook antwoorden: KVP, ARP of CHU)
 4 PPR
 5 CPN
 6 DS'70
 7 D'66
 8 Boerenpartij
 9 PSP
 0 SGP
 11 GPV
 12 RKPN
- (b) 1 Andere partij
 2 Zou niet of blanco stemmen
 3 Weet het (nog) niet
 4 Wil hierop geen antwoord geven

En de toonlijst (voor de voorheen- en vandaag-vragen beide) — Foppen had het even kunnen vragen — ziet er zo uit:

	<i>Politieke partijen</i>	
PvdA	— Partij van de Arbeid	
VVD	— Volkspartij voor Vrijheid en Democratie	
KVP (of KVP binnen CDA)	— Katholieke Volkspartij	} Bij de volgende verkiezingen: CDA: Christen Democratisch Appèl
ARP (of ARP binnen CDA)	— Anti Revolutionaire Partij	
CHU (of CHU binnen CDA)	— Christelijk Historische Unie	
PPR	— Politieke Partij Radicalen	
CPN	— Communistische Partij van Nederland	
DS'70	— Democratisch Socialisten 1970	
D'66	— Democraten '66	
Boerenpartij (Koekoek)		
PSP	— Pacifistische Socialistische Partij	

SGP	— Staatkundig Gereformeerde Partij
GPV	— Gereformeerd Politiek Verbond
RKPN	— Rooms-Katholieke Partij Nederland
Andere partij	

Dat de politieke aanbod-zijde van verkiezing tot verkiezing en zelfs daar tussen niet constant is, kunnen we ook niet helpen.

De antwoord-categorieën onder (b) komen dus niet op de voorgelegde lijst voor. Dat had Foppen ook zonder er naar te vragen wel kunnen raden.

Waarom werkt het NIPO nu met een alleen op Kamer- en Statenverkiezingen toepasselijke partijenlijst? Omdat wij met nationaal opinie-onderzoek bezig zijn en de politieke voorkeur een van de standaard-onderverdelingen vormt, die als regel, hoewel niet altijd, meer differentieert dan sexe, leeftijd, inkomen en zelfs religie.

Vlak na verkiezingen is recent stemgedrag uiteraard een voor de hand liggend résumé ook van bij een niet zo kleine minderheid bestaande voorkeur voor twee of zelfs meer politieke partijen. Tegen nieuwe verkiezingen lijkt het zinvoller om over het 'zou vandaag stemmen' te sorteren.

Ook als dat 'vandaag' b.v. 25 mei 1977 is, plegen veel kiezers zelf rekening te houden met hun voorgaand stemgedrag — *zoals zij menen dat het was* (en dat is weer niet altijd wat er werkelijk gebeurde) — en de meerderheid stemt van verkiezing tot verkiezing op dezelfde partij.

Vandaar mede de vraag naar het verleden ook als dat intussen meerdere jaren terug is of op de voor ons onderzoek onbruikbare gemeenteraadsverkiezingen kan slaan.

Nu is gebleken dat de 'vandaag'-vraag interessante signalen produceert, vooral als men langs de tijd-as allerlei gebeurtenissen afzet. Ook als men hem cross tabuleert over de voorheen-vraag.

Behalve als onderverdelings-attriboot zijn stijgende CDA-percentages of dalende DS'70-cijfers op zichzelf dus interessante indicatoren.

Natuurlijk zijn er de meeste weken geen verkiezingen met het begeleidend propaganda-geweld.

Zolang er geen lijsttrekker is, kan hij ook niet op de NIPO-toonlijst geplaatst worden, terwijl Foppen het verschijnsel van de voorkeurstemmen gemakshalve vergeet. (Luns was af en toe goed voor twee zetels aan stemmen.)

Moet men nu — omdat er geen echte verkiezingen zijn — informeren naar politieke plaatsbepaling nalaten? Zou men misschien ook van (universitair of ander) verkiezingsonderzoek moeten afzien, omdat niet gecontroleerd kan en mag worden in hoeverre gedrag in het stemhokje met mededelingen daarover, achteraf of van te voren, overeenkomt?

In de (terloops vermelde/blz. 117) offerte voor het nationale onderzoek 1977

stelde het NIPO vanzelfsprekend steekproeftrekking voor die voor *dat doel* de meest geschikte lijkt.

Wekelijks dienen wij wellicht minder verheven doelen. Daarvoor is de toegepaste procedure volledig adequaat en resumerend valt dus te concluderen :

Conclusies

Voor het doel van het NIPO-onderzoek:

- A Is de heeft-gestemd vraag altijd bruikbaar, maar slechts kort na Kamer- of Statenverkiezingen geldig.
- B De zou-stemmen vraag stelt precies vast wat wij willen meten als meest gedrag-verwant résumé van op dat moment bestaande politieke voorkeuren.
- C Beide NIPO-vragen zijn uitermate deugdelijk voor de gestelde doeleinden. Foppen (7e alinea blz. 122) meent blijkbaar dat wij gedragsvoornemens meten. Als wij voornemens willen weten, vragen we er wel naar.

Maurice de Hond maakt van NIPO-grondmateriaal interessant gebruik waarvoor hij zelf duidelijk (en terecht) volledige verantwoordelijkheid aanvaardt. Er bestaat bij het NIPO dan ook geen behoefte in de discussie De Hond-Foppen te treden.

Het Nationaal Kiezersonderzoek 1977

door G. A. Irwin, J. Verhoef en C. J. Wiebrens

Bij gelegenheid van de aanstaande verkiezingen voor de Tweede Kamer zal een Nationaal Kiezersonderzoek worden uitgevoerd. Dit onderzoek onder het Nederlandse electoraat zal het vierde zijn in de reeks, die begon in 1967 en werd voortgezet in 1971 en 1972. De doelstellingen van de Nationale Kiezersonderzoeken werden reeds eerder uitvoerig beschreven in *Acta Politica*. (R. de Hoog, R. J. Mokken, F. M. Roschar, F. N. Stokman, Nationaal Verkiezingsonderzoek, *Acta Politica*, VI, 1971, pp. 29-44). Het nieuwe onderzoek zal conform deze doelstellingen wederom gegevens ter beschikking brengen voor politicologisch onderzoek op breed terrein, alsmede een ruimere mogelijkheid scheppen om door middel van longitudinale analyse ontwikkelingen en veranderingsprocessen te bestuderen.

Sinds 1971 berust de verantwoordelijkheid voor de Nationale Kiezersonderzoeken bij een inter-universitaire werkgroep bestaande uit vertegenwoordigers van nagenoeg alle Nederlandse universiteiten en hogescholen. De dagelijkse leiding die telkenmale aan één van de deelnemende instellingen wordt opgedragen, is voor het komende onderzoek in handen van de vakgroep politieke wetenschappen van de Rijksuniversiteit te Leiden. Het project wordt financieel mogelijk gemaakt door een subsidie van de Nederlandse Organisatie voor Zuiver-Wetenschappelijk Onderzoek (ZWO).

Het evaluatieproject

De eerste voorbereidingen voor het Nationaal Kiezersonderzoek 1977 zijn gestart in de zomer van 1975. Bij de eerste contacten met ZWO bleek wederzijds de behoefte te bestaan de tot dan toe uitgevoerde onderzoeken te evalueren. Op grond van een kritische bestudering van analyses, die op basis van het ter beschikking staande materiaal waren uitgevoerd, zou de opzet van het volgende Nationaal Kiezersonderzoek verder kunnen worden verbeterd. ZWO was bereid deze evaluatie mogelijk te maken door het verlenen van een subsidie, die het aantrekken van een wetenschappelijk ambtenaar mogelijk maakte. Doordat de voorbereidingen voor het NKO '77 vroegtijdig moesten beginnen vloeiden evaluatie en voorbereiding in het najaar van 1976